

Minunata medicină

a lui Kay
Adam Kay

ILUSTRATII DE
HENRY PAKER

O ISTORIE
DEZCUSTĂTOARE
ȘI ÎNFIORĂTOARE A
CORPULUI UMAN

Traducere
din engleză de
florin Tudose

PUBLICA
youngster

10+

SUMAR

Momente esențiale din istoria medicinei	8		
Bucata de la început în care află despre ce e cartea <i>(Altfel spus, Introducere)</i>	11		
Capitolul în care doctorii fac găuri în craniu & morții sunt electrocuțați <i>(Altfel spus, Creierul)</i>	19		
Capitolul cu bestii care sug sângele & un fund care scoate fum <i>(Altfel spus, Circulația)</i>	61		
Capitolul cu pustule, variolă, penicilină & un vierme uriaș care-ți iese din moacă <i>(Altfel spus, Infecțiile)</i>	95		
Capitolul în care un părț ucide zece mii de oameni <i>(Altfel spus, Intestinele)</i>	129		
Capitolul în care îți cad degetele de la picioare & îți speli părul bine cu șoareci pisați <i>(Altfel spus, Pielea)</i>	157		
Capitolul cu nori de praf & 400 de milioane de sughituri <i>(Altfel spus, Plămâni)</i>	187		
Capitolul în care nimeni nu se spală pe mâini & frizerul îți amputează picioarele <i>(Altfel spus, Chirurgia)</i>	219		
		Capitolul în care foarte mult broaște poartă pantaloni & nou-născuții câștigă mai mulți bani decât tine <i>(Altfel spus, Reproducerea)</i>	255
		Capitolul în care e bine ca toată lumea să bea o ceașcă delicioasă de pipi cald <i>(Altfel spus, Ficatul și Rinichii)</i>	283
		Capitolul în care prădătorii jefuiesc morminte & mănâncă craniul la micul dejun <i>(Altfel spus, Oasele)</i>	313
		Capitolul cu capre și pipi, lasere magice & un strop de sânge de porumbel <i>(Altfel spus, Ochi și Urechile)</i>	341
		Capitolul cu tone de vrejuri de mazăre, gemeni malefici & un bebeluș dezgustător de musculos <i>(Altfel spus, Genetica)</i>	363
		Bucata de la final <i>(Altfel spus, Concluzia)</i>	383
		Notă importantă de la avocatul meu, Nigel	386
		Mulțumiri	388
		Medicografie	390
		Credite	398

MOMENTE ESENȚIALE DIN

1600 î.H. (EGIPTUL ANTIC)

Medicii au descoperit că inima pompează sânge în corp. Dar ei spuneau și despre căcățul că vine tot de la inimă...

400 î.H. (GRECIA ANTICĂ)

Hipocrat își dă seama că bolile nu sunt provocate de magie.

Îmi pare rău dacă ați crezut cumva că bolile sunt provocate de magie și v-am dat peste cap viziunea despre lume.

1928

Descoperirea antibioticelor de către sir Alexander Antibiotic. Adică sir Antibiotic Fleming. Pardon, sir Alexander Fleming. Așa cred că e mai bine.

1910

Marie Curie descoperă radiația, după care casele tuturor au devenit plăcute și călduroase. A nu, scuze, ăla e radiatorul. Radiația este folosită în tratamentul cancerului.

1954

Are loc primul transplant de rinichi, urmat de transplantul de ficat, de inimă și de fund. (Bine, poate nu de fund totuși.)

1929

Doctorii descoperă că fumatul este periculos. Înainte de asta, credeau că fumatul ne face bine – nu-mi place să numesc pe nimeni idiot, dar în cazul ăsta...

ISTORIA MEDICINEI

100 (ROMA ANTICĂ)

Folosindu-și creierul, romanii și-au dat seama că acesta se ocupă cu gândirea.

800 (EVUL MEDIU)

A fost inaugurată prima școală de medicină. Înainte de asta nimeni nu făcea pe doctorii sau cum?

1590

A fost inventat microscopul și brusc totul a devenit foarte mare.

1895

Are loc prima radiografie cu raze X. Habar n-am de la ce vine X-ul ăla. De la xilofon, poate?

1842

Are loc prima anestezie, o șansă ca pacienții să poată dormi în timpul operațiilor, în loc să urle încontinuu „AAAAAAA! OPRITI-VĂ!”

2020

Lumea este măturată de pandemia de COVID-19.

1980

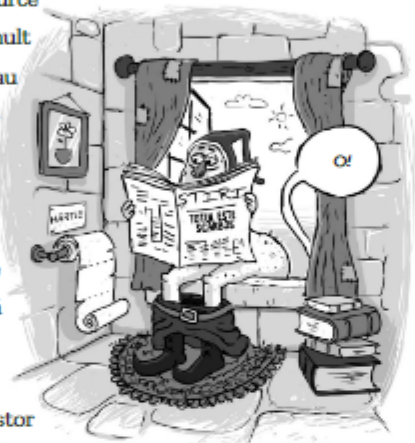
Se naște Adam Kay, cel mai chipeș geniu din istoria medicinei.

2185

Pământul este cucerit de creaturile-caracatiță de pe Zaaarg. Îmi pare rău, să-ți dau vestea asta.

HAI SĂ VORBIM DESPRE VREMURILE DE ODINOARĂ. Nu, nu mă refer la Crăciunul trecut – trebuie să ne întoarcem în timp ceva mai mult. Unde ai ajuns? La dinozauri? Nee, prea departe. Un pic mai aproape – așa, cam pe-acolo.

Probabil că, atunci când te gândești la istorie, îți imaginezi cavaleri care se aruncă în bătălie costumați cu armuri care par mai mult să-i încurce sau poate egipteni de demult construind piramide, sau regi și regine care poruncesc decapitări. Poate că ai auzit de străzi pline de caca, când încă nu erau inventate toaletele, ori de copii forțați de adulți să urce pe hornurile caselor.

De-a lungul tuturor acestor evenimente, un singur lucru a rămas în mare parte neschimbat: corpul uman. Medicul la care ai fost săptămâna trecută ca să arunce un ochi la coșurile tale de pe fund (stai liniștit, n-o să spun nimănui despre asta) e doar ultimul dintr-un lung șir de medici care au examinat de-a lungul secolelor fundurile oamenilor – dar și alte părți ale corpului. Cu toate acestea, sunt destul

de sigur că medicul la care ai fost tu e destul de diferit de cei din Egiptul antic. În primul rând, ea sau el probabil că au dantura mai bună și nu poartă pe cap o imensă podoabă din aur. (Ah, ce mi-ar mai fi plăcut să am voie să port așa ceva pe când practicam medicina.) Dar, mai important, medicii moderni știu mult mai multe despre corpul uman decât cei din trecut.

Asta e principala problemă cu vremurile de demult – oamenii habar nu aveau cum funcționează corpul uman. De aceea, chiar și când aveai o problemă minoră, cum ar fi coșurile de pe fund, nu era exclus să ai parte de necazuri foarte serioase. Tratamentul pentru coșurile de pe fund (chiar, ale tale cum mai sunt?) presupunea ceva megaciudat și complet inutil – cum ar fi gargara cu pipi sau băgarea unor insecte în chiloți.

Nu mă crezi? Bine, atunci ce-ai zice să-ți miști fundul plin de coșuri într-o scurtă călătorie în timp? E OK, nu-ți trebuie pachetul pentru prânz. Și nici nu riști să schimbi cursul istoriei strănutând din greșeală în nasul lui Iuliu Cezar și deschizând cumva calea rămelor să extermine specia umană.

Și pe bună dreptate – poșta valetă aka leșese pot să mai și povăcă osul la treabă din când în când. Pronele!

MINUNATA MEDICINĂ A LUI KAY

Ne vom întoarce câteva mii de ani în trecut ca să vedem cât de greu se descurcau medicii fără să aibă la dispoziție toate chestiile care ne salvează viața zilnic, de la anestezie și antibiotice la raze X și alte... mmm... chestii cu litera X. În plus, vom trece în revistă și toate greșelile și experimentele (mai mult greșeli, ca să fiu sincer) care ne-au condus în cele din urmă la înțelegerea funcționării lucrurilor. Când spun „noi”, mă refer la marii oameni de știință din trecut – **TU** nu ai descoperit nimic despre funcționarea corpului uman.

→ Cum nici tu, Adam, n-ai descoperit,

hârciog inutil ce ești! Prunella

INTRODUCERE

Îți voi răspunde la toate întrebările la care nici măcar nu ai știut că vrei să afli răspunsul.

CUM PROCEDAI DACĂ AVEAI NEVOIE DE O TRANSFUZIE DE SÂNGE ÎNAINTE DE INVENTAREA ACESTEI PROCEDURI?

Depinde de doctorul consultat, dar e posibil să-ți fi recomandat să bei pipi, bere sau chiar sânge de câine. Nu vreau să-ți stric surpriza, dar niciunul din aceste tratamente nu funcționa cine știe ce...

CE A FOST MAREA PUTOARE?

Nu, istoricii nu au numit astfel camera ta după ce ai mâncat o caserolă întreagă de fasole cu conopidă. Este vorba despre o perioadă în care râul Tamisa era atât de plin de fecale, încât întreg orașul Londra a duhnit precum fundul unui cal timp de luni în șir și mii de oameni s-au îmbolnăvit de la microbii din apă.

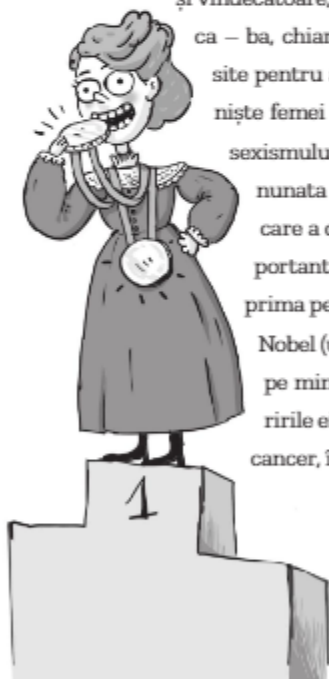

MINUNATA MEDICINĂ A LUI KAY

Bine că n-ai trăit pe vremea aia, că ai fi fost arestat pentru tentativă de asasinat în fiecare zi. Prunella

Îți voi face cunoștință cu genii precum Louis Pasteur, cel care a inventat pastele. Nu, stai, am greșit. Pasteur a fost cel care a înțeles că infecțiile sunt provocate de microbi. Înainte de asta, oamenii credeau că infecțiile sunt cauzate de mirosurile urâte! El a inventat chiar și o metodă de eliminare a microbilor din mâncare, așa încât oamenii să nu moară de la lapte stricat.

Secole la rând, femeile nu au avut voie să devină medici sau oameni de știință – un exemplu oribil a ceea ce se numește sexism, adică tratarea diferită a femeilor și bărbaților. Femeile au ajutat milioane de oameni lucrând ca moașe și vindecătoare, fără însă a le fi recunoscută munca – ba, chiar mai rău, uneori au fost și pedepsite pentru asta! Știu, e aiurea... Vom cunoaște niște femei geniale, care au dărâmat barierele sexismului și au schimbat lumea, precum minunata Marie Curie. Ea este prima femeie care a câștigat Premiul Nobel (cel mai important premiu în științe), devenind apoi prima persoană care a câștigat două premii Nobel (un pic cam lacomă, dacă mă întrebi pe mine). Și pe bună dreptate – descoperirile ei salvează și azi viețile bolnavilor de cancer, în fiecare minut.

INTRODUCERE

Însă nu toți oamenii din istorie au fost genii. Tatăl meu, de pildă, și-a distrus odată laptopul încercând să curețe tastatura cu apă și săpun. Avansând prin timp, vei afla de ce egiptenii din Antichitate credeau că creierul este doar materie de umplură care ar putea fi foarte bine aruncată la gunoi, de ce unii profesori își forțau studenții să fumeze țigări, de ce frizerii le tăiau picioarele clienților lor și de ce unii oameni au fost plătiți ca să tragă păruri. (Din păcate, ultima chestie nu se mai practică – îmi pare rău.)

Mda, e clar de la cine ai moștenit creierul. Prunella

MINUNATA MEDICINĂ A LUI KAY

Ce ți-am spus până acum nu e suficient de scârbos pentru tine? Atunci, ce zici de chirurgii care nu se spălau niciodată pe mâini, considerând că tot sângele, intestinele și creierii împrăștiați pe ei nu pot provoca nicio problemă? Sau cei care credeau că operațiile au succes doar dacă pacienții sunt treji și urlă din toți rărunchii? Fii pe pace, niciunul dintre medicii ăștia nu mai lucrează azi. Adică să sperăm...

Așadar, dacă ești gata, prinde-ți nările cu un cârlig (lucrul era foarte împutite în trecut), pune-ți cizmele de cauciuc (era și plin de caca peste tot), spală-te pe mâini (pentru că cei din trecut sigur nu se spălau) și să ne întoarcem unde a început totul. Nu, nu la dinozauri – ei nu aveau medici. Poate că de asta au și dispărut...

Un medic și o mașină a timpului – de ce nu s-a gândit nimeni la asta până acum?! Să mergem!

CREIERUL TĂU, CA SĂ SPUNEM DOAR ATÂT, este foarte, foarte, foarte, foarte, foarte, foarte important. Este centrul de comandă superinteligent, cu tehnologie de ultimă oră care controlează efectiv tot ce faci. De exemplu, când mănânci: creierul tău le spune dinților să mărunțească mâncarea, limbii să lipăie și esofagului să... hmm... esofagieze? (Esofagul e conducta hranei, apropo. (Și apropo înseamnă „că tot veni vorba”, apropo.)) Trebuie să fugi să nu te prindă un tigru? Atunci creierul tău le va comanda picioarelor să se miște și brațelor să fâlăie și gurii să strige și fundului să pârțâie.

(Sau doar eu trag pârțuri când sunt speriat?)

Însă creierul nu are întotdeauna parte de respectul pe care-l merită. În urmă cu mult timp, oamenii nu prea înțelegeau cum merg lucrurile. Dar parcă îi putem acuza că erau ceva mai înceți la minte? În primul rând, nici nu aveau internet. În al doilea rând, eu încă nu scrisesem cartea asta. Dar, dacă **TU** nu ai ști absolut nimic despre cum funcționează corpul, oare ai căuta răspunsuri în masa aia oribilă de cârnăciori unsuroși din craniu și ai spune, *Eh, cred că asta e cea mai importantă parte a corpului?!* Probabil că nu. Asta în caz că ai reuși măcar să descoperi faptul că ai un creier – acesta e bine ascuns în bârlogul său secret într-o protuberanță mare și groasă a craniului. (Craniul e un os gros, nu mă refer la altceva. Te rog să nu-mi trimiți e-mailuri cu plângeri.)

Am putea spune că acest capitol este doar pe jumătate scris, întrucât noi încă nu știm foarte multe lucruri despre creier – ba chiar și chestii foarte importante, cum ar fi care parte a sa ne face inteligenți. Peste o sută de ani, probabil că oamenii vor găsi un exemplar din cartea asta și vor râde de cât de puține știam despre corp.

Bieții tăi cititori ar trebui să primească banii înapoi pe cartea asta, dacă tu nici măcar nu știi cum funcționează corpul. Prunella

EGIPTUL ANTIC

Care e cea mai bătrână persoană pe care o cunoști? Cea mai bătrână persoană pe care o cunosc eu este strămătușa mea, Prunella. Are 92 de ani, dar nici măcar EA nu a trăit pe vremea egiptenilor din Antichitate. Aceștia au trăit în urmă cu aproximativ 5 000 de ani, adică aproape 2 milioane de zile, adică 3 miliarde de minute, adică peste 150 de miliarde de secunde. Ceea ce este o metodă cam stranie de măsurare a timpului.

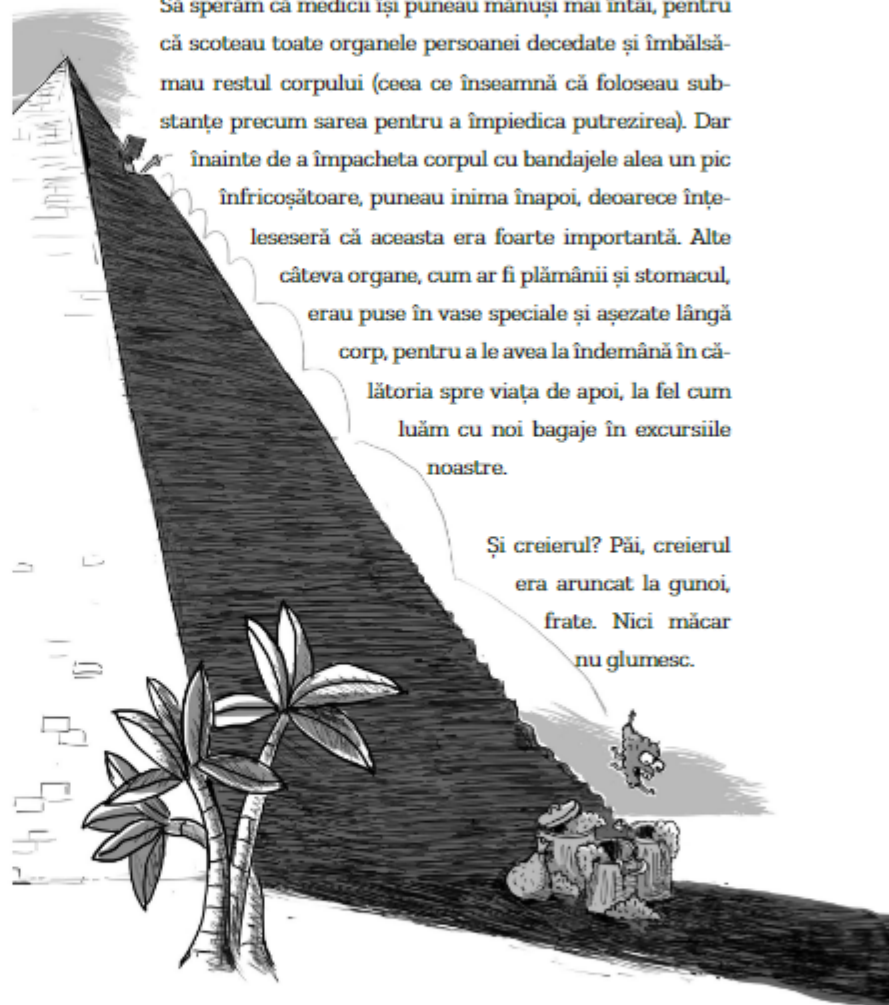
Să începem prin a vorbi despre mumii, dar să știi că asta nu e un fel de a numi altfel persoanele care te ceartă când nu-ți mănânci legumele sau când îți ștergi nasul cu mâneca. Mă refer la genul de mumii în care te costumezi de Halloween când ești în criză de timp și ai la îndemână doar zece suluri de hârtie igienică. Egiptenii de demult credeau că există ceva numit viața de apoi, care era chiar mai simpatcă decât viața obișnuită (mai puține teme și mai multă ciocolată).

Cum îndrăznești să le spui oamenilor ce vârstă au, ticălos referirile ești? Să ștergi paragraful ăsta. Prunella

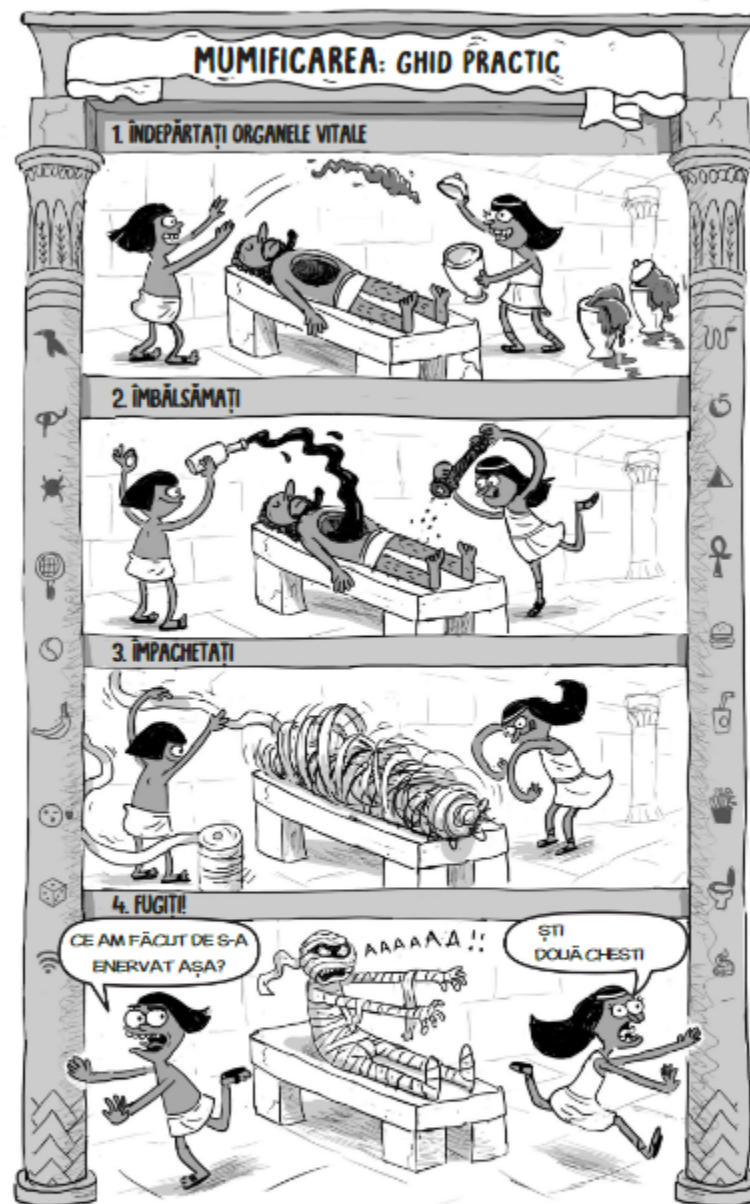
Pentru a-i pregăti pentru viața de apoi pe oamenii importanți, cum erau regii și reginele, aceștia obișnuiau să le mumifice corpurile. Mă bucur că așteptau să moară mai întâi, deoarece procesul mumificării nu era prea amuzant. Să sperăm că medicii își puneau mănuși mai întâi, pentru că scoteau toate organele persoanei decedate și îmbălsămau restul corpului (ceea ce înseamnă că foloseau substanțe precum sarea pentru a împiedica putrezirea). Dar înainte de a împacheta corpul cu bandajele alea un pic înfricoșătoare, puneau inima înapoi, deoarece înțeleseseră că aceasta era foarte importantă. Alte câteva organe, cum ar fi plămânii și stomacul, erau puse în vase speciale și așezate lângă corp, pentru a le avea la îndemână în călătoria spre viața de apoi, la fel cum luăm cu noi bagaje în excursiile noastre.

Și creierul? Păi, creierul era aruncat la gunoi, frate. Nici măcar nu glumesc.

MINUNATA MEDICINĂ A LUI KAY

Egiptenii antici credeau că inteligența vine de la inimă, creierul fiind doar un fel de umplutură, cum au pernele, scopul său fiind să țină capul rotund. Așa că se descotoroseau de creier (oprește-te imediat din citit dacă ești cumva la masă) introducând prin nas un mare cârlig ascuțit (vorbec serioș – lasă castronul cu cerealele imediat!) și scoțându-l afară ca pe cel mai mare muc din lume, pentru a-l azvârli imediat la gunoi. După care îndesau în craniu niște cârpe. Să sperăm că în viața de apoi egiptenii din Antichitate nu aveau de dat vreun test de matematică, pentru că fostele regine și foștii regi nu s-ar fi descurcat cine știe ce cu prosoape în loc de creier.

GRECIA ANTICĂ

E timpul să luăm autobuzul către Grecia (să mergi neapărat la toaletă înainte). Cred că Grecia antică a fost un loc foarte palpitant, întrucât fiecare oraș era plin de oameni deștepți, care au inventat tot felul de chestii importante, cum ar fi hărțile și olimpiadele! Din nefericire, tot ei au inventat și niște treburi destul de enervante, cum ar fi geometria (parte deosebit de plictisitoare a matematicii) și ceasul deșteptător (care te trezește, ca să mergi la școală și să înveți la mate).

Lor le revine meritul desăvârșit de a fi descoperit toate aceste lucruri, dar mă tem că nici măcar ei nu erau prea iscusiți când vine vorba de creier. Erau de părere că egiptenii antici aveau dreptate și că inima era răspunzătoare de **TOT**. Se află în miezul corpului, are vase de sânge care ajung peste tot, iar dacă o tai cu un briceag și o detașezi de corp, totul se oprește. (Nigel, avocatul meu, m-a instruit să-ți cer ca în niciun caz să nu-ți tai – ție sau altora – inima cu un briceag.)

MINUNATA MEDICINĂ A LUI KAY

Dar la ce credeau grecii antici că servește creierul? Păi, vreme de sute de ani, au crezut că rolul său este doar să producă mucus – un soi de fabrică de flegmă. (Poate, văzând mucii curgând din nasul unora, au crezut că e creier care dă pe-afară, ca apa din cadă când uiți să o oprești.) La capitolul ăsta, grecii antici erau de nota 2. Din fericire, într-o bună zi a apărut un tip pe nume Hipocrat, care a înțeles de ce creierul e mai mult decât un sac cu mucii.

Hipocrat este unul dintre cei mai importanți medici din toate timpurile. E atât de important încât primește propria casetă cu informații.

HIPOCRAT: CINCI ADEVĂRURI ȘI O MINCIUNĂ

1. Este cunoscut drept părintele medicinei datorită contribuțiilor sale semnificative în domeniu. (Nu pentru că ar fi avut o fiică pe nume Medicina.)
2. Jurământul lui Hipocrat îi poartă numele: este ceva la care medicii din Grecia antică trebuiau să adere înainte de a începe practica. Se ține și astăzi, deși un pic modificat (a fost șters, de pildă, pasajul în care Hipocrat spune că studenții trebuie să le dea bani profesorilor când aceștia cer).
3. A fost prima persoană care a descoperit că alimentația și exercițiile fizice sunt importante pentru o viață

sănătoasă. Să știi pe cine să dai vina când ești forțat să alergi prin frig sau să mănânci ciuperci. Bleah!

4. A scris șaiszeci de cărți masive despre corp – eu, doar cu două, mă simt cam leneș.

5. Este inventatorul endoscopiei, adică o metodă de a privi în interiorul corpului cu ajutorul unui tub (cam ca un tub din carton de la hârtia igienică). Endoscopia este folosită de chirurghi și astăzi – mulțumim, Hipocrat!

6. A fost numit Hipocrat (ceea ce în greacă înseamnă Hipofață) din cauza dinților lui masivi și a nărilor care-l făceau să semene cu un hipopotam.

Nu i se spunea Hipofață, cel puțin din câte știu. Dar poți să-i spui așa dacă vrei, oricum nu mai e pe aici ca să te muștruntescă. A și se spune hi-PO-craTTT, nu hi-po-craT.